

Słowo wstępne

Przedkładany Czytelnikom tom to czwarty wolumin „Studiów i materiałów z dziedzictwa kulturowego Torunia i regionu”, skoncentrowany wyłącznie na spuściznie artystycznej ziemi chełmińskiej, zwłaszcza Torunia. Tradycyjnie już, integruje badania kilku dyscyplin (archeologii, historii, historii sztuki) i różne metodologie studiów nad dziedzictwem, z naciskiem na zabytkoznawstwo (w tym problemy integralności i autentyczności) i z wykorzystaniem metod subdyscyplin pomocniczych (kostiumologia, źródłoznawstwo). Dominują w nim studia z zakresu snycerstwa i malarstwa (uporządkowane w dziale *Studia nad sztuką dawną Torunia i regionu*) oraz witrażownictwa i złotnictwa (dwa osobne działy w tomie). Jako redaktor serii, chciałbym podkreślić znaczenie zebranych tu analiz z zakresu rzemiosła artystycznego. Ten kierunek badań, w polskiej historii sztuki nadal niezbyt szeroko reprezentowany, silnie wpisuje się bowiem w tradycje naukowe „szkoły toruńskiej”.

Tytuł tomu eksponuje nowatorstwo tych ujęć. Zebrane artykuły proponują albo całkowicie nową interpretację – pod względem proveniencji, atrybucji, datowania, konstrukcji lub technik wykonania a także aspektów formy – dzieł w literaturze znanych (Pieta z Kijewa, obrazy epitafijne Rubinkowskich, nowożytna retabula ziemi chełmińskiej lub cyborium z kościoła św. Jakuba w Toruniu), albo też na światło dzienne wydobywają zabytki nowo odkryte (malowidło z Ukrzyżowaniem – kolejny fragment wciąż ujawnianej przez konserwatorów spuścizny średniowiecznej kultury mieszczańskiej Torunia) lub do tej pory pozostające w zapomnieniu (zespół złotnictwa z kościoła Jezuitów toruńskich, witraże z toruńskiego Wilhelmstadtu). Podobnie jak w poprzednich tomach, i w tym znalazło się miejsce dla wyników badań projektów naukowych dotyczących dziedzictwa regionu: zakończonego niedawno *Castra terrae culmensis – na rubieży chrześcijańskiego świata* (NPRH 2bH 15 0078 83), który reprezentuje otwierający niniejszy tom tekst Bogusza Wasika, oraz realizowanego aktualnie projektu *Inwentarz sztuki Torunia, część I, Dziedzictwo sakralne – zespół staromiejski* (0122/NPRH6/H11/85/2018). Powstałe w ramach prac w tym ostatnim projekcie dwa artykuły, zamykające przedkładany wolumin, przynoszą całko-

Słowo wstępne

wicie nową wiedzę o relikwiowym zasobie kościoła świętojańskiego (obecnej katedry) w Toruniu i pozwoliły na wyodrębnienie – po raz pierwszy na łamach tej serii – osobnego działu poświęconego kulturze religijnej Torunia i regionu.

Wszystkie zebrane w niniejszym tomie studia prezentują badania najnowsze (niektóre z nich zostały zainicjowane i przeprowadzone w całości w trudnych warunkach pandemii Sars-Cov2). Choć w przyszłości omawiane tu wątki będą zapewne rozszerzane i pogłębiane, przekładane teksty przynoszą nowe ujęcie i szereg reinterpretacji: kolejny ważny przyczynek do studiów regionalnych nad spuścizną kulturową i artystyczną Torunia i ziemi chełmińskiej.

Juliusz Raczkowski